

средини отргне од заборава. Слободни смо да закључимо да је аутор у томе успео и да је књига *Црква Вазнесења Христовог у Рогачици* непроценљив допринос не само историји Српске православне цркве већ и историји бајинобаштанског краја и западне Србије у последња два века.

Др Слободан СЕЛИНИЋ

Александар Животић,
Југославија и суецка криза 1956–1957,
ИНИС, Београд, 2008, 349 стр.

Суецка криза 1956–1957 је веома битна и занимљива тема не само у историји хладног рата већ и у стварању модерног света. Ова криза је пружила прилику за улазак у рејон Суецког канала и на границу између Израела и Египта мировних снага УН-а. Фактички, ово је била прва мировна операција УН-а у савременом смислу речи, базирана на концепту канадског политичара Лестера Пирсона. Операција „Мускетир“ и мешање у ову кризу Енглеске и Француске је представљало један од последњих покушаја „Старе Европе“ да предузме политичке кораке донекле самосталне од прекоокеанске дипломатије. Као последица у суецкој кризи дошло је до значајног урушавања угледа Енглеске на Блиском истоку и до дефинитивног нестанка енглеских империјалних амбиција у том региону.¹ Све је то водило слабењу ауторитета војног савезништва између западних држава и изнело на видело реалне проблеме у планирању и организацији који су морали да се реше да би Северноатлантски савез могао да наступа као јединствена војна снага. Француски лидер Де Гол је оценио ненајављено британско повлачење у току борби без обавештења сарадника као доказ да Париз не може да се апсолутно поузда у војно савезништво. Након тога Француска је покренула самостални нуклеарни програм и кренула ка излазу својих трупа из заједничког командног ланца НАТО-а. Најзад у суецкој кризи по први пут је дошло до реалног утицаја на међународну политику нуклеарне претње. До прекида непријатељства је дошло када је СССР инсистирао да Енглеска и Француска прекину напад на Египат и обећао да ће у супротном случају подржати Египат уз коришћење свих распложивих снага, укључујући и нуклеарне.² Укупан ванрегионални значај ових догађаја био је у учвршћивању биполарне слике света.

Занимљива је улога Југославије у контексту суецке кризе. У току ове кризе Југославија је формирала свој властити наступ на светској политичкој сцени и покушавала да спроводи у живот политику несврстаности. Долазило је до превазилажења Балканског пакта, као облика „сврставања“ спољнополитичке оријентације Београда. Не може да се занемари ни чињеница да се југословенска позиција за време конфликта и учвршћивања односа са Египтом приближавала совјетским ставовима, иако се овде радило о трговинским интересима Југославије, а не по-

¹ Kyle Keith, *Suez: Britain's End of Empire in the Middle East*, London, 2003.

² Gaddis John Lewis, *The Cold War: a new history*, London, 2005, p. 70; Крючков В. А., *Личность и власть*, Москва, 2004, гл. „Ю.В. Андропов“.

тезима политичке природе. Југославија није прелазила границе зацртане њеним ставом о неутралности и трасирала је „трећи“ пут између Источног и Западног блока. После оштрих осцилација из доба ИБ-а, Југославија је најзад пронашла свој спољнополитички фарватер и почела је да се бори за имиџ „неутралне стране“, који је поседовала у свету све до 1991.

У монографији Александра Животића пружена је садржајна анализа југословенске спољне политике према суецком питању 1956–1957. Истраживање је базирано на фондovima Војног архива, Архива Југославије, Дипломатског архива Министарства спољних послова Србије, Архива Србије и фрагментима из британског Националног архива (Лондон). Осим архивских истраживања велику пажњу аутор је посветио објављеној архивској и мемоарској грађи. Југословенска (српска) хладноратовска историографија према констатацији аутора је „неразвијена“ (стр. 14). Позамашан списак литературе пружа увид у историографију проблема на енглеском језику. Нажалост модерна руска историографија конфликта је заступљена у мањем броју. Додуше модерна руска историографија (после 1991) углавном посматра војну страну локалних конфликта и нема посебних монографских истраживања суецке кризе осим низа општих прегледа локалних ратова.³ Зато овај пропуст у консултованој литератури није имао неког већег утицаја на истраживање.

У монографији Александра Животића постављен је низ веома битних питања кључних за историју спољне политике Југославије не само на Блиском истоку већ и за целокупно разумевање позиције коју је она успела да заузме у свету за време владавине Ј. Б. Тита. Ова питања од првих страница монографије дају читаоцу до знања да истраживања нису урађена у неком „апстрактном простору без времена и окружења“ већ су добро контекстуализована. Поглавља о сусрету на Брионима, односу Југославије према национализацији Суецког канала и Лондонској конференцији описују поједине аспекте кризе. Веома исцрпно је обрађено питање економских и војних напора Југославије да ублажи последице трипартитног напада на Египат. Детаљан приказ операција Одред ЈНА у саставу мировних снага на Синају је базиран не само на архивској грађи већ и на мемоарима, што пружа архивским подацима одређену персонализацију и на тај начин додатно привлачи пажњу читалаца. Иначе добар стил и устаљена равнотежа између научног и публицистичког прилаза изношењу материјала, допуњавају квалитете ове монографије и на тај начин проширују круг њених читалаца. Књига као целина даје читаоцу не само добар увид у проблем египатско-југословенских односа 1956–1957. већ и пружа добро вреднован систем проучавања спољне политике социјалистичке Југославије.

Веома инспиративна је чињеница да своју монографију А. Животић завршава не само закључцима већ и изношењем питања која дају перспективу даљим

³ *Россия (СССР) в локальных войнах и вооруженных конфликтах второй половины XX века*, Москва, 2000; Доценко В., *Флоты в локальных конфликтах второй половины XX века*, Москва, 2001; *Россия и СССР в войнах XX века: статистическое исследование*, Москва, 2002; Мясло К. Г., *Россия и последние войны XX века*, Москва, 2002; Рогоза С. Л., Ачкасов Н. Б., *Засекреченные войны 1950–2000 гг.*, Санкт-Петербург, 2003; Лавренов С. Я., Попов И. М., *Советский Союз в локальных войнах и конфликтах*, Москва, 2003.

истраживањима. Ова књига представља значајан допринос српској модерној историографији и пружа увид и анализу једне тешке спољнополитичке дилеме коју је успешно решила Југославија 1956–1957. године.

Др Алексеј ТИМОФЕЈЕВ

Michael Portmann,
Die kommunistische Revolution in der Vojvodina 1944–1952.
Politik, Gesellschaft, Wirtschaft, Kultur, Wien
(Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften),
2008, 554 str.

Пропаст социјализма је донела заокрет и у историографијама постјугословенских и других источноевропских земаља. Теме које су дуго биле табу су почеле да се обрађују са више или мање научне заснованости већ пред формалну смену комунистичких режима, али су потом та истраживања доживела процват. Једна од кључних је било питање освајања власти од стране комуниста – које само по себи није било ново. Међутим, у новим условима, оно се почело посматрати другим очима. Ово се посебно односило на питање злочина који су почињени приликом доласка Црвене армије и комунистичког преврата, као и на друштвене трансформације са дугорочним последицама. И док су у историографијама ових земаља та питања често обрађивана ненаучно, пристрасно или чак осветнички, Аутономна Покрајина Војводина је имала среће да о њој настане једна изузетно вредна, обимна и научно одлично утемељена монографија из пера швајцарског историчара млађе генерације, запосленог у Бечу, др Михаела Портмана.

Књига под насловом *Комунистичка револуција у Војводини 1944–1945. Политика, друштво, привреда, култура* у осам делова обрађује области живота споменуте у наслову. Главном тексту претходи подужи увод (стр. 17–57) у коме се аутор осврће на неколико група питања. Прва се односи на дефиницију предмета рада, односно на питања и хипотезе које је аутор себи поставио. Њега занима првенствено однос власти и народа који он види као судар модернизаторских властодржаца и у основи конзервативног становништва. Портмана, другим речима, интересује да ли је постојао јаз између државе и друштва, као и то да ли се он временом смањивао. У том склопу он је желео да своју пажњу посвети низу питања битних за однос власти и масе. Једно од најважнијих је однос популационе и националне политике, односно њене теоретске и практичне импликације. Стога је своју пажњу усмерио и на пољопривредну политику и на сукобе који су током њеног спровођења настајали на линији народвласт. Са тим он повезује и питање економске и идеолошке обнове земље. Са овим последњим је опет, била повезана и просветна политика, чије домете је аутор такође наумио да сагледа.

У складу са овако амбициозно постављеним задацима, као свој методолошки приступ, он је најавио сагледавање догађаја, појава и процеса не само „одозго“, из перспективе власти, већ и „одоздо“ из перспективе народних маса које су биле објект, али и субјект политике коју су нове власти покушавале да спроведу. При том